

Načrti financiranja bank za prihodnja tri leta v luči izkušnje pandemije COVIDA-19

Grega Torkar*

BANKS' FUNDING PLANS FOR THE NEXT THREE YEARS IN THE LIGHT OF THE COVID19 EXPERIENCE

Banks and saving banks are obliged to present their funding plans on standardized ITS forms and these plans have to be evaluated by their national competent authorities. In the last year banks based their plans of future activities on the final results for the 2020. From the funding plans it can be seen that banks will use their excessive liquidity gained through the unexpected fund inflows from non-banking sector in the last several years for higher investments mainly into loans to nonfinancial corporates and households. However, higher investments into loans will be at the levels that still enable banks to maintain their liquidity ratios above the prescribed thresholds.

JEL G21 I15

Uvod

Banke so tudi v letu 2021 do 15. marca pripravile načrte financiranja, ki jih morajo pripraviti na podlagi zahtev iz smernic EBA iz let 2014 (»EBA/GL/2014/04«, 2014) ter 2019 (»EBA/GL/2019/05«, 2019) in priporočil ESRB o financiranju kreditnih institucij iz leta 2012 (»ESRB/2012/2«, 2013). Poleg novih obrazcev je lanske letne načrte financiranja že s svojimi izhodišči precej zaznamovala pandemija COVIDA-19, še bolj pa nejasnost prihodnjega dogajanja na slovenskem bančnem trgu in v narodnem gospodarstvu. Bančni načrti izkazujejo pričakovanja bank glede razvoja bančnega okolja v prihodnjih treh letih in so tako dobra podlaga za nadzornika, ki z njimi dobi vpogled v razmišljanje subjektov, ki so predmet njegovega nadzora.

Načrte financiranja pripravljajo banke v Sloveniji vsako leto, prvič pa so jih po stanju konec decembra 2014. Priporočila ESRB in smernice EBA so bile odziv na posledice zadnje globalne finančne krize, ki se je začela poleti leta 2007 (»The great financial crisis«, 2010). Zahteve po poročanju načrtov bank izhajajo iz slabih razmer na trgu finančnih virov, ko se je medbančno kreditiranje pretežno ustavilo, sami viri financiranja pa so postali redka dobrina. Tako se je dostopnost virov financiranja pri bankah za podjetja skoraj zaprla, kar je

prispevalo k poslabšanju finančnega stanja le-teh. To so banke hitro občutile s poslabšano sposobnostjo podjetij za vračanje najetih kreditov. Veliko bank se je tako soočilo z lastno insolventnostjo, ker so bile njihove bilance preveč okužene z naložbami slabe kreditne kvalitete, posledično pa tudi s slabo likvidnostjo, saj jim je ob obilici neplačanih terjatev primanjkovalo dolgoročnejših virov. Mnogo bank je moralo reševati svoje težave s pomočjo državnih pomoči v obliki do/rekapitalizacij, ker so bile pripoznane kot pomemben člen med deležniki v nacionalnih gospodarstvih. Reševanje bank z javnimi sredstvi je posledično dobro načelo proračune teh držav in močno okrepilo njihove javne dolgove. Državam se je nemalokrat znižala bonitetna ocena, kar je poglajalo zahtevane donosnosti precej navzgor in spirala se je začela še bolj poglobljati. Zadnja velika finančna kriza je imela drugačne korenine kot trenutna pandemija, ko je likvidnosti dovolj in je tudi kapitalski položaj bank precej trden, vendar dobro pripravljene načrte financiranja ostajajo pomemben element pri zagotavljanju trdnosti bančnega sistema. Načrtovanje je zaradi specifičnosti razmer precej oteženo, ko presežna likvidnost narekuje plama sredstev in s tem bolj agresiven nastop bank na bančnem trgu ali odrekanje prihodkom s plasmaji pri centralni banki, medtem ko na drugi strani (pre)nizko povpraševanje po posojilih dodatno zaostre razmere na trgu, pri čemer gospodarsko okolje z nejasnostjo prihodnjega razvoja stvar še dodatno otežuje. Nejasnost razvoja je pogojena s pomanjkanjem svežih

* mag. Grega Torkar, grega.torkar@bsi.si, je kot svetovalec analitik zaposlen na Banki Slovenije v oddelku Finančna stabilnost in makro bonitetna politika. V članku izražena stališča avtorja ne izražajo stališč Banke Slovenije in Evrosistema.

poslovnih idej, ki bi jih banke lahko financirale, s počasno prilagodljivostjo bank tako poslovnemu okolju kot tehnološkimi izzivom (Dolenc et al., 2021), s tekmovanjem z manj reguliranimi konkurenti v obliki finteh podjetij in z nestabilnim gospodarskim okoljem s pričakovano naraščajočo inflacijo.

V članku bomo na agregatni ravni predstavili analizo načrtov za prihodnja tri leta, ki temelji na ocenah, ki so jih banke pripravile v letu 2021. Pri tem se je z večletno analizo izkazalo za dobrodošlo, da se z rezultati ozremo tudi v preteklost. Analiza poleg samega končnega stanja v letu 2023 pokaže tudi primerjavo med realizacijo in načrti za pretekla leta.

Podatki

Analiza se osredotoča na podatke iz zadnjega poročanja na podlagi smernic EBA o načrtih financiranja z izhodiščem na dan 31. 12. 2020, dotaknili pa se bomo tudi primerjave načrtov in njihove realizacije vse do 31. 12. 2015. Analiza je pripravljena na podatkih bank in hranilnic, ki zajemajo konsolidacijo na ravni Slovenije, in sicer na ravni celotnega bančnega sistema.

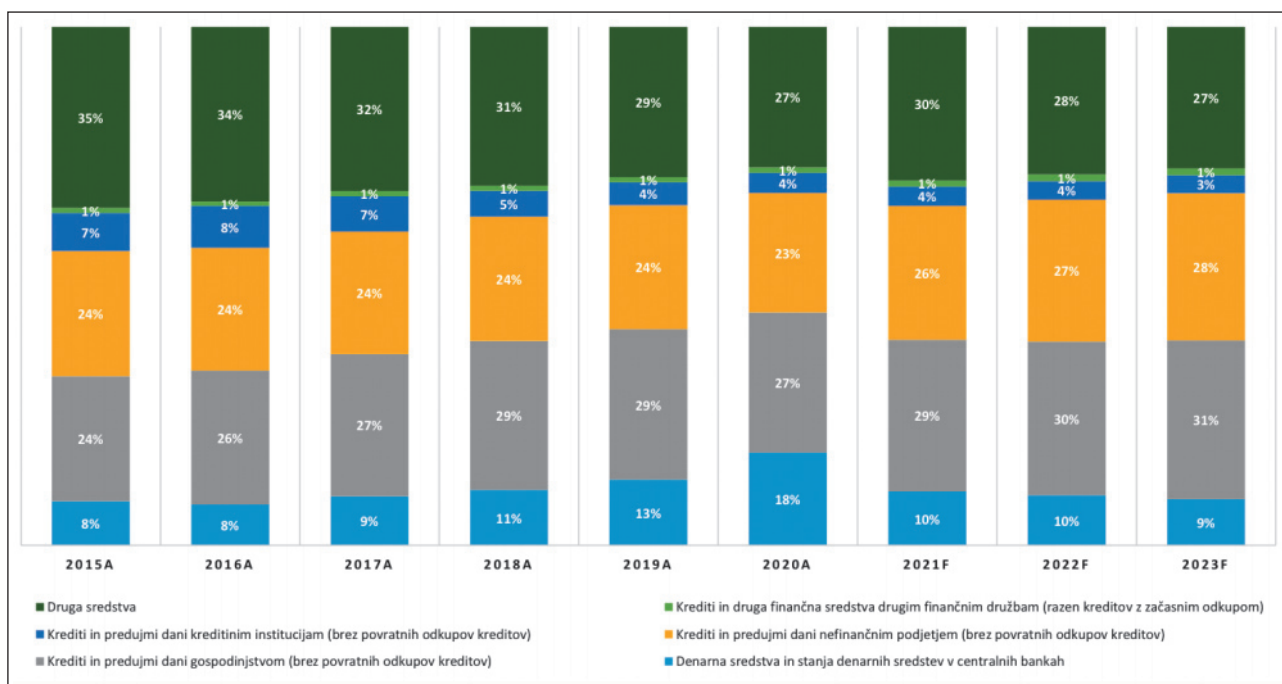
Pregled strukture sredstev (naložb) bank

V nasprotju s preteklimi načrti financiranja so banke v načrtih pripravljenih v letu 2021 pri rasti aktive in depozitov nebančnega sektorja napovedale nižje rasti od napovedane rasti BDP za triletno obdobje do leta 2023. V letih 2020 in 2021 so bili ravno depoziti tisti, ki so krojili rast bilanc bank v Sloveniji (več v »Poročilu o finančni stabilnosti«, 2021, str. 24), medtem ko kreditna rast ni bila posebej izrazita oziroma je na nekaterih segmentih kreditiranja stagnirala. Omejena kreditna rast se je izrazila predvsem na segmentu potrošniških kreditov gospodinjstvom, ki so bila prizadeta zaradi omejevanja javnega življenja (*lock-down*) zaradi ukrepov za preprečevanje širjenja COVIDA-19 na eni strani, medtem ko tudi rast kreditiranja podjetij na drugi strani ni bila ravno visoka, saj tudi ta niso izkazovala pretirane potrebe po zadolževanju. Taka izhodiščna situacija se je posledično prelila tudi v same načrte bank. V njih se kaže, da banke razpolagajo s precejšnjimi (presežnimi) likvidnimi sredstvi, ki jih nameravajo v prihodnjih treh letih porabiti za kreditno rast. Tako naj bi banke po lastnih ocenah večinoma spreminjale le sestavo svojih trenutnih bilanc stanja, medtem ko bo njihov obseg rasel precej počasneje. Največji premik v strukturi bilanc v naslednjih letih predstavlja načrtovano znižanje visoko likvidnih (denarnih) sredstev pri centralni banki in njihova preusmeritev v kreditiranje. Ob tem banke na trgu ne bodo iskale virov v obliki depozitov, ampak

bodo bolj ali manj porabljale obstoječe in upale, da njihov pritok ne bo previsok, da bi jim morebiti zniževal že tako nizke obrestne marže. Banke ocenjujejo, da njihove bilančne vsote ne bodo rastle z rastjo BDP, saj bodo z nižjo stopnjo rasti tako depoziti nebančnega sektorja, denarna sredstva pri centralni banki in naložbe v vrednostne papirje, medtem ko bo kreditna rast v splošnem precej visoka oziroma nad predvideno rastjo BDP. Pri načrtih, ki jih pripravljajo banke, ugotavljamo, da so le-ti precej odvisni od časa, v katerem se pripravljajo, ter bolj odsevajo trenutne razmere in želje za prihodnje poslovanje kot pa predpostavke, ki jih predstavlja prihodnji razvoj gospodarstva in okolja, v katerem delujejo. Pri oceni torej ostaja skrb, da so precej visoke rasti kreditiranja nefinančnih družb, ki jih načrtujejo banke, bolj želje kot pa rezultat resne analize in odgovor na razmere, v katerih bodo banke delovale v prihodnje. Iz tega tudi izhaja, da banke v splošnem ne bodo sledile svojim dolgoročnim strategijam in v okviru slednjih odgovarjale na zahtevne razmere v poslovnem okolju, ampak se bodo skušale bolj ali manj prilagajati trenutnim razmeram. Ne nazadnje tej ugotovitvi pritrjujejo tudi analize testiranja za nazaj (*back-test*), ki so s svojimi rezultati precej zgovorne, saj so banke v preteklosti večinoma napovedovale višje rasti kreditiranja nefinančnih družb in nižje kreditiranje gospodinjstev glede na realizacijo, na strani virov pa so rasti vlog večinoma podcenjevale.

Na podlagi primerjave nominalne rasti BDP do leta 2023 in rasti bilančne vsote sistema lahko ugotovimo, da se bo bilančna vsota bank povečala za 7,9 %, medtem ko bo rast BDP za to obdobje 14,6 % (»Napovedi makroekonomskih gibanj v Sloveniji«, december 2021). Največjo spremembo v strukturi bilance banke napovedujejo za denar in sredstva naložena pri centralni banki. Ta postavka naj bi se v treh letih znižala za 46,3 %. Rast kreditiranja gospodinjstev (prebivalstva), ki je bila zadnja leta sicer najbolj perspektivna, v zadnjem letu pa precej omejena, naj bi bila v prihodnjih treh letih 22,1 %. Rast kreditiranja nefinančnih družb pa je ocenjena celo na 33,0 %. Čeprav so bilance osnovane tudi na rasteh kreditiranja zunaj slovenskega bančnega sistema, bodo te rasti verjetno težko dosegljive. Pretekle rasti kreditiranja nefinančnih družb od leta 2016 naprej kažejo realizirano rast med -2,3 % in 12,2 %. V tej luči kažejo prihodnje rasti kreditiranja zadevnega segmenta delno prenapetost. Na drugi strani so rasti kreditiranja gospodinjstev v naslednjih letih večinoma usklajene z rastjo BDP. Gotovo bo na kreditno rast tega segmenta vplivalo več dejavnikov, med njimi pa sta za samo povpraševanje pomembna sprostitvev potrošnje, ki je bila leta 2020 in tudi leta 2021 precej

Slika 1: Struktura sredstev v obdobju 2015–2020 in napoved na podlagi bančnih načrtov za obdobje 2021–2023

Vir: ITS poročila bank.

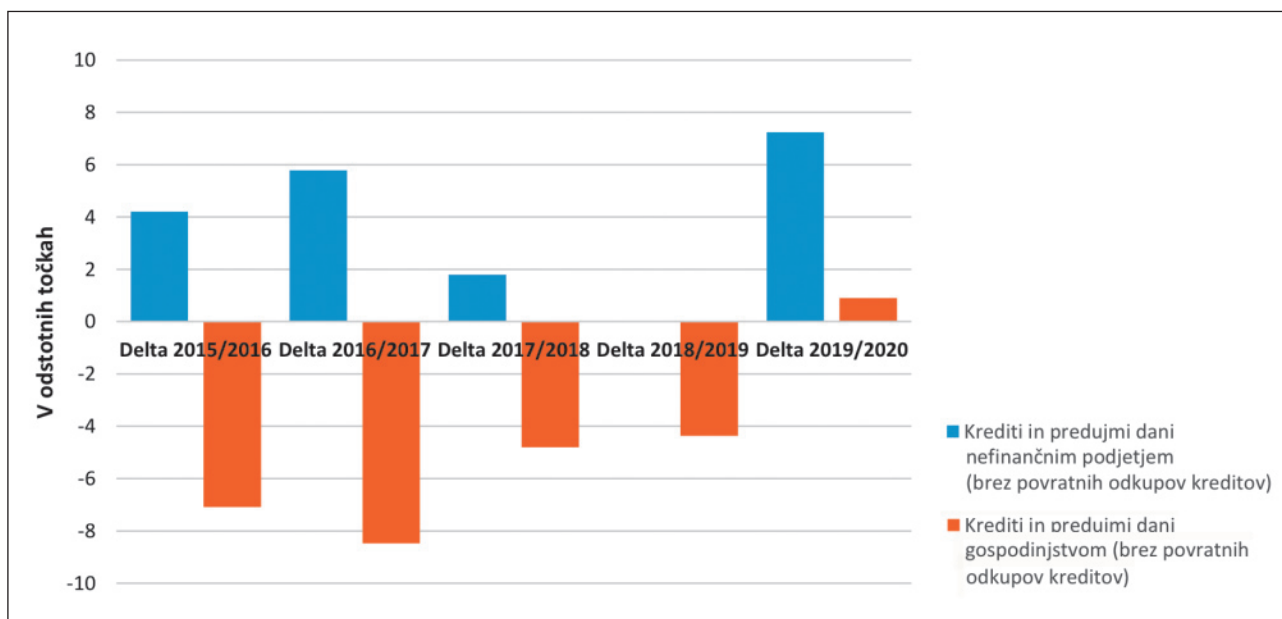
Opomba: A označuje dejansko stanje, F označuje napoved.

pogojena z omejitvenimi ukrepi, in vzdrževanje okolja nizkih obrestnih mer. Če bi se na primer obrestne mere začele dvigovati že v bližnji prihodnosti, potem bi se lahko struktura kreditiranja gospodinjstev prevesila iz dolgoročne v bolj kratkoročno. Gospodinjstva bi tako namenjala manj sredstev za trajne dobrine in več sredstev za potrošnjo. Tako bi se sicer količina kreditov povečala, vendar bi se znižali povprečni zneski le-teh.

Pregled strukture virov (obveznosti) bank

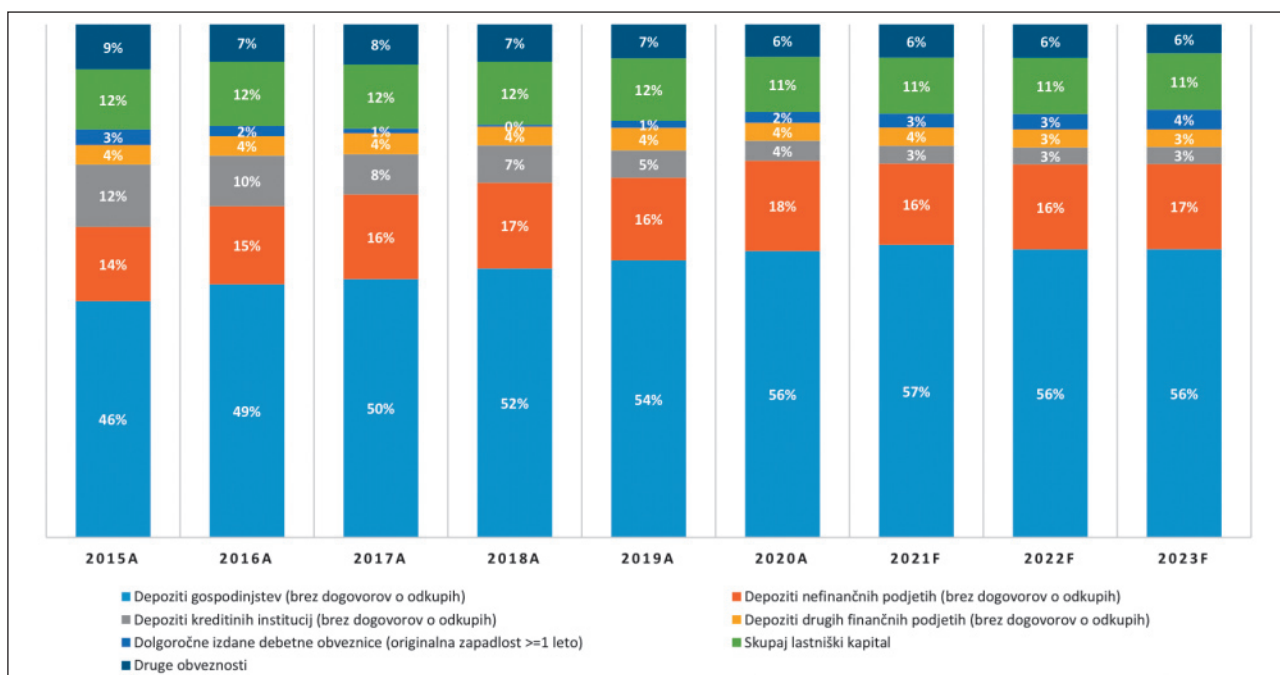
Na strani obveznosti in virov banke ne napovedujejo bistvenih sprememb. Predvidene rasti vlog so za prihodnja leta precej nizke. Tako banke v povprečju napovedujejo, da bodo depoziti gospodinjstev v triletnem obdobju do leta 2023 porasli za 8,6 %, depoziti nefinančnih družb pa za 1,9 %. Analiza za nazaj kaže, da so banke v preteklih letih podcenjevale rast obeh segmentov. V letu 2020

Slika 2: Odstopanje realizirane rasti kreditov nefinančnim družbam in gospodinjstvom od načrtovane rasti

Vir: ITS poročila bank.

Slika 3: Dejanska in predvidena struktura virov sistema bank

Vir: ITS poročila bank.

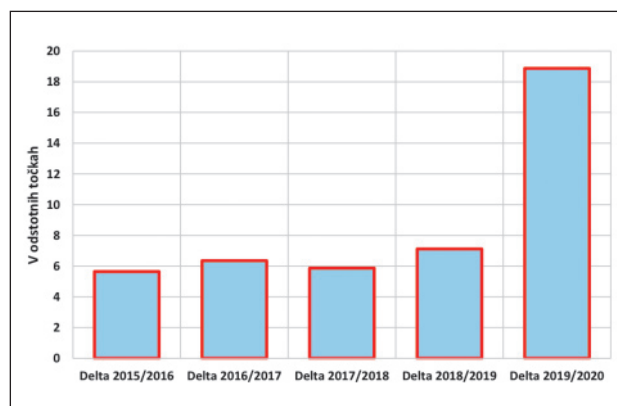
Opomba: A označuje dejansko stanje, F označuje napoved.

je rast depozitov gospodinjstev, sicer zaradi nepredvidljivih izjemnih razmer, dosegla skoraj 21 %, rast depozitov nefinančnih družb pa skoraj 28 %. Napoved za depozite gospodinjstev je bila 4,4 % in za depozite nefinančnih družb celo negativna v višini -4,6 %. Večino teh »nepričakovanih« presežkov so banke vložile v denar pri centralni banki, kar pa nameravajo »popraviti« v naslednjih letih, ko načrtujejo večino porabiti za kreditiranje. Banke sicer zaradi velikega priliva depozitov ne potrebujejo zunanjega financiranja, vseeno pa nameravajo nekaj finančnih virov najeti na primarnem trgu obveznic. Na ta način se bodo sicer financirale le nekatere banke, s čimer naj bi večinoma sledile izpolnjevanju zahtev MREL. Testiranje za nazaj kaže pri depozitih gospodinjstev in nefinančnih družb konstantno podcenjevanje pritoka tega vira v bilance bank že od leta 2016 naprej. Morda se z leti spreminja le intenziteta podcenjevanja. To je sicer z vidika likvidnosti za banke dobro, vendar obstaja skrb, da se banke novim razmeram ne bodo mogle dovolj hitro prilagoditi, ko se bodo stvari obrnile v smeri zniževanja rasti depozitov ali celo nominalnega zniževanja le-teh. Z vidika navezanosti na vire banke tudi v prihodnjih treh letih vztrajajo pri navezanosti na depozite gospodinjstev in nefinančnih družb, in sicer v skupni višini 72 %. S tega vidika večjih sprememb strukture virov banke ne pričakujejo. Vseeno velja omeniti, da naj bi se banke deloma tudi dokapitalizirale, kar bi znalo kazati na njihovo zrelejšo upravljanje z dolgoročnimi viri glede na pretekle

izkušnje, ki smo jim bili priče predvsem pred in med zadnjo veliko finančno krizo.

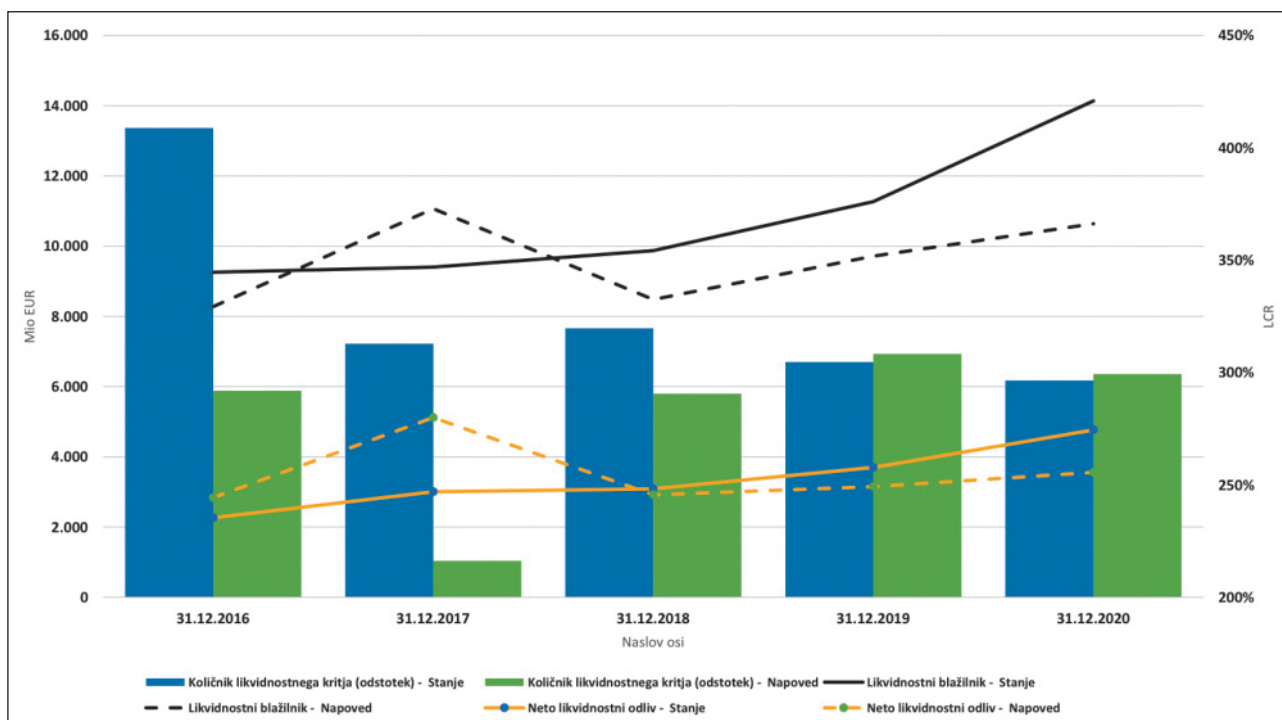
Količnik likvidnostnega kritija (LCR) in razmerje med krediti in depoziti nebančnega sektorja (LTD) kažeta tudi za prihodnost dobro likvidnost, ki sicer precej sloni na stabilnosti vlog prebivalstva pri bankah in visoko likvidni aktivni kot posledici visokih vlog prebivalstva. Če bi se na tem področju porušila obstoječa razmerja, na primer zaradi dogajanja v narodnem gospodarstvu, bi se bankam lahko zgodilo, da bi ta vir počasi začel kopneti, še posebej če bi komitentni morali svoje prihranke začeti porabljati za svojo sprotno potrošnjo. Kot kažejo razmere, pa se bodo banke

Slika 4: Odstopanje realizirane od načrtovane rasti depozitov (vsota depozitov gospodinjstev, nefinančnih in finančnih podjetij)

Vir: ITS poročila bank.

Graf 5: Primerjava stanja in napovedi za likvidnostni blažilnik, neto likvidnostne odlive in likvidnostni količnik (LCR) po posameznih letih

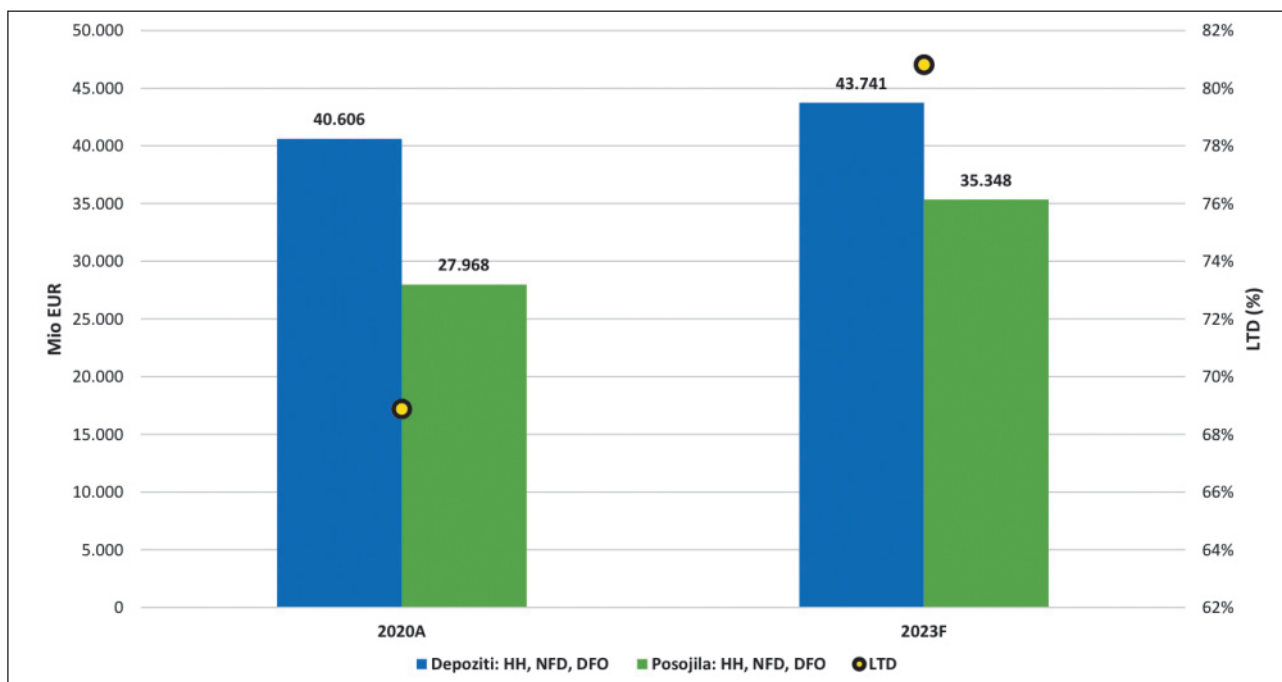
Vir: ITS poročila bank.

še nekaj časa soočale s presežnimi vlogami prebivalstva in prenizkim povpraševanjem po kreditih, kar je z vidika likvidnosti ugodno, vendar slabo za njihove prihodke. Po drugi strani pa ni odveč skrb, da se razmere lahko spremenijo in se bodo količniki likvidnosti (poleg LCR še

količnik neto stabilnega financiranja (NSFR) in LTD) lahko začeli poslabševati.

Opisane razmere se kažejo tudi v napovedih obrestnih mer. Te se bodo po napovedih bank v povprečju tako na aktivni kot pasivi bank še zniževale, na aktivni strani bolj, ker

Graf 6: Razmerje med vsoto kreditov in depozitov gospodinjstev (HH), nefinančnih (NFD) in drugih finančnih družb (DFO)

Vir: ITS poročila bank.

so višje, in na pasivni precej manj, ker so banke bolj ali manj že izkoristile manevrski prostor. Uvajanje negativnih obrestnih mer so banke večinoma obšle z zaračunavanjem dodatnih opravnin za »upravljanje« sredstev na računih (»Poročilo o finančni stabilnosti«, 2021, str. 25). Število bank, ki uvajajo t. i. ležarine, se počasi, a zanesljivo povečuje.

Sklepne misli

Ker je predvidena triletna rast gospodarstva močno pod visokimi načrtovanimi rastmi kreditiranja, se pojavlja vprašanje o realni uspešnosti bank glede plasiranja sredstev oziroma o zmogljivosti gospodarstva, da bi omenjeno kreditno rast lahko absorbiralo. V preteklosti se je to izkazovalo tudi v večjem apetitu bank po prevzemanju kreditnega tveganja (bodisi skozi rast bolj tveganega kreditiranja, kreditiranja na tujih trgih, v zadnjem času pa tudi z zniževanjem obrestnih mer) kot tudi v plasiranju sredstev v portfelje dolžniških vrednostnih papirjev. Hkrati je ravno preverjanje napovedi stanja za nazaj pokazalo, da so banke v preteklosti praviloma precenjevale rast kreditov nefinančnim družbam.

Posledično je ob napovedovanem povečanju kreditiranja toliko bolj pomembno, da banke ne ponovijo napak iz obdobja pred veliko finančno krizo oziroma da z ustrezno konservativnostjo prilagodijo procese upravljanja s tveganji: razvoj modelov, interno stresno testiranje, politike oblikovanja oslabitev in rezervacij, predvsem pa postopke odobravanja in spremljave novih in obstoječih

kreditojemalcev. Vsemu navkljub ostajajo velika neznanka dobre poslovne priložnosti v samem ekonomskem okolju, kar je zaenkrat uspešno prikrito z velikimi nakupi centralne banke na trgu in z visoko likvidnostjo, saj do prečiščenja, katerega prinesejo krize, na trgu (še) ni prišlo.

Literatura in viri (References):

1. Dolenc, P., Ahtik, M., Lavrič, M., Poljšak, B., Požlep, M., Remšak, F., Sokolovska, I. in Volčjak, R. (2021). Current challenges and the future development of the Slovenian banking system. *Bančni vestnik*, 11/2021, 41 – 49.
2. EBA/GL/2014/04: Smernice o usklajenih opredelitvah in predlogah za načrte financiranja kreditnih institucij na podlagi priporočila A4 ESRB/2012/2. (19. junij). (2014). London: EBA. Pridobljeno na <https://www.eba.europa.eu>.
3. EBA/GL/2019/05: Smernice o usklajenih opredelitvah in predlogah za načrte financiranja kreditnih institucij na podlagi priporočila Evropskega odbora za sistemska tveganja z dne 20. decembra 2012 (ESRB/2012/2). (9. december). (2019). London: EBA. Pridobljeno na <https://www.eba.europa.eu>.
4. ESRB/2012/2: Priporočilo evropskega odbora za sistemska tveganja z dne 20. decembra 2012 o financiranju kreditnih institucij. UL 2013/C 119/01. (25. 4.). (2013). Bruselj: Uradni list Evropske unije. Pridobljeno na <https://www.esrb.europa.eu>
5. Napovedi makroekonomskih gibanj v Sloveniji. (december). (2021). Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno na <https://www.bsi.si>
6. The great financial crisis: Lessons for financial stability and monetary Policy, An ECB colloquium held in honour of Lucas Papademos 20–21. (2010). Frankfurt: ECB. Pridobljeno na <https://www.ecb.europa.eu/>
7. Poročilo o finančni stabilnosti. (oktober). (2021). Ljubljana: Banka Slovenije. Pridobljeno na <https://www.bsi.si>
8. European financial crisis database. Pridobljeno na: <https://www.esrb.europa.eu/pub/financial-crises/html/index.en.html>